

KÖZGAZDASÁGTAN II.

Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében
Tartalomfejlesztés az ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszékén,
az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék,
az MTA Közgazdaságtudományi Intézet
és a Balassi Kiadó
közreműködésével.

Készítette: Lovics Gábor

Szakmai felelős: Lovics Gábor

2010. június

KÖZGAZDASÁGTAN II.

4. hét

Pénz, infláció

Tk.:6. 18. fejezet

Lovics Gábor

Vázlat

- Mit tudunk már
- A pénz fogalma
- A pénz kínálata
- A pénz kereslete
- Az infláció költségei

Mit tudunk eddig

- Az infláció a termékek és szolgáltatások árának együttes emelkedése.
- Többféle mérőszáma létezik: CPI, GDP-deflátor.
- Az árakat pénzben fejezzük ki ezért az infláció nem más mint a pénz értékének, illetve vásárlóerejének csökkenése.

Mi a pénz?

- A pénz olyan eszköz, amely bármikor felhasználható a tranzakciók lebonyolítására.
- A történelemben számos dolog funkcionált pénzként (arany, váltó, cigi, papírpénz, bankbetét stb.).

A pénz fajtái

- Ha a pénz belső értékkel bír, akkor azt **árupénznek** nevezzük.
- Ha nincs belső értékük, akkor **papírpénzről** beszélünk.

Miért alakult ki a papírpénz?

Az árupénz megkönnyíti a kereskedést, de nem annyira, mint azt a papírpénz teszi. Az árupénz nehéz, nagy mennyiségek szállítása őrzése költséges. Az arany tisztaságának ellenőrzése is nehézkes, költséges. Léteznek egyfajta átmenetet képző eszközök, például váltók.

A pénz funkciói

- A pénz **vagyontartási** funkciója az, hogy a jelenlegi vásárlásokat elhalasszuk és jövőbeni vásárlásokra „cseréljük”.
- A pénz **értékmérő** funkciója: lehetővé tesszük, hogy az árakat és tartozásokat mérni tudjunk.
- A pénz **forgalmi eszköz** funkciója lehetővé teszi, hogy pénzért árukat és szolgáltatásokat vásároljunk.

Ki biztosítja számunkra a pénzt?

- Bankjegyet kizárólag az állam nyomtathat, de nem csak ő teremthet pénzt.
- A pénz kínálatát a modern gazdaságokban az úgynevezett kétszintű bankrendszer biztosítja.
- A pénzpiacra irányuló állami beavatkozásokat **monetáris politikának** nevezzük. Felelőse a központi bank, Magyarországon az MNB.

Hogyan keletkezik a pénz?

Eszközök	Források
Tartalék: 10 000 Ft	Betét: 10 000 Ft

0 Ft

Összes pénz: 10 000 Ft

Eszközök	Források
Tartalék: 2000 Ft	Betét: 10 000 Ft
Hitel: 8000 Ft	

8000 Ft készpénz
8000 Ft adósság

10 000 Ft látra szóló betét

Összes pénz: 18 000 Ft

Miből áll össze a pénzkínálat

C: A gazdaság szereplőinél lévő készpénz (csak a jegybank adhatja ki)

R: A bankok tartalékai

B: A monetáris bázis $B = C + R$

D: A látra szóló betétek:

A pénzkínálat: $M = C + D$

Hogyan változik a monetáris bázis változtatásának hatására a pénzkínálat?

Exogén ráták

- A készpénz betét arány $cr = C/D$, a gazdasági szereplők ízlésvilágának az eredménye.
- A tartalékráta $rr = R/D$. A betétek azon hányada, amelyet a bankok tartalékolnak. A bankok döntésének és a szabályok eredménye.

A pénzmultiplikátor

$$M = C + D$$

$$B = C + R$$

$$\frac{M}{B} = \frac{C + D}{C + R} = \frac{\frac{C}{D} + 1}{\frac{C}{D} + \frac{R}{D}} = \frac{cr + 1}{cr + rr}$$

$$M = \frac{cr + 1}{cr + rr} B$$

Pénzmultiplikátor

A monetáris politika eszközei

- A **nyíltpiaci műveletek**: a központi bank államkötvényeket ad el vagy vesz.
- A **kötelező tartalékráta**: A jegybank meghatározhatja, a minimális tartalék – betét arány mértékét.
- A **refinanszírozási kamatláb**: A jegybank meghatározhatja, hogy milyen kamatért ad hitelt a kereskedelmi bankoknak.

Mennyiségi pénzelmélet

Pénz x forgási sebesség = ár x kibocsájtás

$$M V = P Y$$

M %-os változása + **V** %-os változása = **P** %-os változása + **Y** %-os változása

V változatlanságát feltételezve:

P %-os változás = **M** %-os változása – **Y** %-os változása

Következtetés

A mennyiségi pénzelmélet szerint az infláció egyértelműen befolyásolható a központi bank által felügyelt pénzmennyiséggel. Ha le akarjuk szorítani az inflációt, nincs más dolgunk mint lassan növelni a pénzkínálatot.

Seigniorage

Miből fedezheti az állam a kiadásait?

- Adókból
- Hitelekből
- Pénzkibocsájtásból

Ha pénzt bocsájt ki az állam, bevételhez jut -> ezzel együtt csökkenti a pénz értékét -> a pénztulajdonosok pénze kevesebbet ér-> inflációs adó

Infláció és kamatláb

Jelölések:

i : nominális kamatláb (amit a bank ígér)

r : reál kamatláb (amennyivel valójában nő a vásárlóerőm, ha megtakarítok)

π : infláció

A Fisher-egyenlet:

$$i = \pi + r$$

Az ex ante és ex post kamatláb

Mi a hiba a következő érvelésben?

A KSH most megjelent közleménye szerint az infláció 4%. Tehát, ha valaki kölcsön ad nekem 8%-os nominál kamatra, akkor 4% reálkamatot ér el.

Az infláció az elmúlt 12 hónapra vonatkozik, én a következő 12 hónapra fizetem a kamatot.

A most megbeszélte nominális kamatláb és a következő 12 hónapra **várt infláció** különbségeként alakul ki az ex ante reálkamatláb. Egy évvel később ugyanezen nominális kamatláb és a valóban kialakult infláció különbsége az ex post reálkamatláb.

A Fisher-egyenlet pontosított alakja:

$$i = r + \pi \varepsilon$$

A reálpénzmenyiség

Pénz x forgási sebesség = ár x kibocsájtás

$$M V = P Y$$

$$M/P = Y/V$$

$$M/P = k Y$$

Az egyenlet bal oldalán **reálpénzmenyiség** szerepel.

Az összefüggés azt mutatja, hogy magasabb jövedelem esetén több pénzt használnánk.

A pénztartás költségei

- Ha készpénzben tartjuk a pénzünket, annak romlik az értéke, az infláció mértékével.
- Ha készpénzben tartjuk a pénzünket, lemondunk a kamatokról, amit az államkötvényekért kapnánk

Összességében tehát, minél magasabb a nominális kamatláb, annál költségesebb pénzt tartani.

A pénzpiac

$$M/P = L(i, Y)$$

Behelyettesítve a Fisher-egyenletet

$$M/P = L(r + \pi^e, Y)$$

A jelenlegi árszínvonal és ezen keresztül a jelenlegi infláció nemcsak a pénzmenyiségtől, hanem a jövőre vonatkozó inflációs várakozásainktól is függ.

Az infláció társadalmi költségei

1. A várt infláció költségei
  - **Cipőtalpköltség:** magas infláció mellett kevesebb készpénzt érdemes magunknál tartani, többször megyünk a bankba.
  - **Étlapköltség:** magas infláció mellett gyakrabban kell változtatni az árakat.
  - Nem egyszerre változtatnak árakat a cégek a relatív árak ingadozása is nagy.
  - Növelheti az adókat (pl. többkulcsos adó).
  - Gyorsabban változik az árak egységét jelentő 1 Ft értéke.
2. Nem várt infláció

Sokkal károsabb hatásai lehetnek az előre nem látható inflációnak. Nem tudhatjuk mennyit ér majd a több évre előre lekötött pénz, a hosszú távú szerződések, részletfizetések kockázata nagy. A magas infláció mindig kiszámíthatatlan infláció.

A klasszikus dichotómia

- A korábbi órákon **reál mutatókat** láttunk.
- A mai alkalommal megismerkedhettünk **nominális mutatókkal** is.
- A klasszikus dichotómia szerint a nominális mutatók nem befolyásolják a reál adatokat. Vagyis a **pénz semleges**.